

Metodické doporučení Magistrátu hl. m. Prahy č. 1/2021
Zakládání a vedení zvláštní spisové dokumentace dle ustanovení § 55 odst. 2
zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších
předpisů, s účinností od 1. 1. 2022

Metodické doporučení je zpracováno v souvislosti s novelou zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZSPOD), a právních předpisů souvisejících, s účinností od 1. 1. 2022. Metodické doporučení vychází z přípisu MPSV k předmětné problematice.

Metodické doporučení je určeno pro:

- orgány sociálně-právní ochrany dětí ÚMČ Praha 1 – 22 (dále jen OSPOD)

Právní ukotvení s účinností od 1. 1. 2022:

§ 54 ZSPOD – stanovení agend vykonávaných orgány sociálně-právní ochrany dětí, u kterých se vede spisová dokumentace nebo zvláštní spisová dokumentace

§ 55 ZSPOD – zakládání, vedení a nakládání se spisovou dokumentací a zvláštní spisovou dokumentací

Vymezení povinnosti vést zvláštní spisovou dokumentaci:

Novelou ZSPOD došlo v ustanovení § 55 odst. 2 s účinností od 1. 1. 2022 k vytvoření nového pravidla pro vedení spisových dokumentací. Hlavním důvodem provedené změny byl trend ve směřování jak činnosti ústředního orgánu (MPSV), tak posun v judikatuře zejména Ústavního soudu, kdy dochází k funkčnímu oddělení rolí orgánu sociálně-právní ochrany dětí vykonávaných na jedné straně dle veřejného práva (tzv. veřejnoprávní nebo také sociálně-právní ochrana dětí), na straně druhé dle práva soukromého (opatrovnictví a poručenství vykonávané dle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „OZ“).

Dle nově vloženého ustanovení § 55 odst. 2 ZSPOD „*o dětech zařazených v evidenci dle § 54 písm. b) se vede zvláštní spisová dokumentace. V případě, že je opatrovníkem dítěte jmenován advokát, obecní úřad obce s rozšířenou působností na jeho žádost písemně sdělí informace o nezletilém dítěti vztahující se k výkonu opatrovnictví nezletilého*“.

Citované ustanovení tak nově upravuje povinnost OSPOD ve dvou různých situacích:

1. povinnost OSPOD vést zvláštní spisovou dokumentaci v případě, že je vedeno soudní nebo správní řízení, pro které byl OSPOD jmenován dítěti jako opatrovník nebo poručník;
2. povinnost OSPOD sdělit údaje potřebné pro výkon opatrovnictví, pokud byl opatrovníkem pro soudní řízení jmenován advokát.

Vymezení typů opatrovnictví nebo poručenství vykonávaných OSPOD, které zakládají povinnost vést zvláštní spisovou dokumentaci

Jedinou výjimkou z povinnosti stanovené v novém ustanovení § 55 odst. 2 ZSPOD je situace, kdy OSPOD vykonává roli veřejného poručníka dle ustanovení § 929 OZ, a to z toho důvodu, že se jedná o krizový institut, kdy OSPOD vykonává roli veřejného poručníka přímo ze zákona, nikoliv na základě jmenování do této role soudem. Výkon veřejného poručenství je časově omezen na dobu od zjištění skutečnosti, že zde není žádný z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou

odpovědnost v plném rozsahu (§ 928 odst. 1 OZ), do doby, než soud jmenuje dítěti poručníka nebo dokud se poručník neujme funkce. Většinou se může jednat o ekvivalent ohrožení dítěte ve smyslu ustanovení § 6 písm. a) bod. 1. a 2. a v některých indikovaných případech i bod 3. ZSPOD, tedy o situace, které jsou předmětem sociálně-právní ochrany dítěte, při které se spisová dokumentace vede dle ustanovení § 55 odst. 1 ZSPOD.

Povinnost vést zvláštní spisovou dokumentaci dle ustanovení § 55 odst. 2 ZSPOD se od 1. 1. 2022 týká následujících případů, kdy byl OSPOD jmenován opatrovníkem nebo poručníkem dítěte:

1. kolizní opatrovnictví dle ustanovení § 892 odst. 3 a 943 a násl. OZ;
2. opatrovnictví pro správu jmění dítěte dle ustanovení § 905 a 948 a násl. OZ;
3. poručenství dle ustanovení § 930 odst. 3 a násl. ustanovení OZ;
4. opatrovnictví v trestním řízení dle § 45 trestního řádu;
5. opatrovnictví ve správním řízení dle ustanovení § 32 správního řádu.

Přechod k aplikaci nového znění § 55 odst. 2 ZSPOD v případech, kdy OSPOD vykonával opatrovnictví nebo poručenství před účinností jmenovaného ustanovení

Pokud OSPOD aktivně vykonává opatrovnictví nebo poručenství, k jehož výkonu byl jmenován příslušným soudem, státním zastupitelstvím nebo správním orgánem před nabytím účinnosti novely ZSPOD, velmi pravděpodobně je do té doby vedena spisová dokumentace Om v souladu s předchozím zněním ustanovení § 55 ZSPOD a dle Směrnice.

V tomto ohledu se rozliší tři typové situace:

1. Výkon opatrovnictví byl ke dni 31. 12. 2021 jediným předmětem činnosti OSPOD a dítěti nebyla současně poskytována sociálně-právní ochrana;
2. Výkon opatrovnictví byl ke dni 31. 12. 2021 v souběhu s výkonem sociálně-právní ochrany;
3. OSPOD je jmenovaným poručníkem dle ustanovení § 930 odst. 3 OZ (v případě výkonu poručenství je zde předpoklad, že ve většině případů může dojít k naplnění situací předpokládaných ustanovením § 6 písm. a) ZSPOD, případně nutnost výkonu dozoru nad péčí jiné osoby dle ustanovení § 19 odst. 4 nebo sledování výkonu ústavní výchovy dle ustanovení § 29 odst. 2 písm. a) ZSPOD, tedy může dojít k souběhu role poručníka a orgánu vykonávajícího sociálně-právní ochranu).

V situaci ad 1) se dosavadní spisová dokumentace doplněním speciálního znaku (viz níže) převede na zvláštní spisovou dokumentaci a dále je vedena dle ustanovení § 55 odst. 2 ZSPOD dle znění účinného od 1. 1. 2022.

V situaci ad 2) bude spisová dokumentace ve věci opatrovnického řízení vedena i po 1. 1. 2022 dle původní podoby právního předpisu a zvláštní spisová dokumentace bude zavedena až pro nové řízení, kde bude OSPOD jmenován opatrovníkem. Tedy u případů, kde je OSPOD opatrovníkem jmenovaným před 31. 12. 2021 a zároveň poskytuje sociálně-právní ochranu děti, pokračuje ve vedení spisové dokumentace dle předchozích pravidel až do doby skončení opatrovnického řízení, ve kterém zastupuje dítě. Zvláštní spisovou dokumentaci založí až poté, co je v novém opatrovnickém řízení jmenován po 1. 1. 2022 opatrovníkem.

V situaci ad 3) naopak vždy dojde k tomu, že ke dni 1. 1. 2022 bude zavedena zvláštní spisová dokumentace, která bude obsahovat dokumenty vytvořené nebo obdržené od tohoto data do budoucna, pokud se vztahují k výkonu role poručníka, kterým je jmenován soudem OSPOD dle ustanovení § 930 odst. 3 OZ. Tedy dokumenty obsažené ve spisové dokumentaci Om do 31. 12. 2021 se v ní ponechají a dokumenty spojené s výkonem poručenství se od 1. 1. 2022 založí do zvláštní spisové dokumentace.

Označení zvláštní spisové dokumentace a způsob jejího uchování

Na zvláštní spisovou dokumentaci se pohlíží obdobně jako na složku podkladů pro zpracování spisové dokumentace nebo jako na správní spis, které jsou vloženy jako speciální svazky ve spisové dokumentaci Om.

Po založení spisové dokumentace Om dle ustanovení § 55 odst. 1 ZSPOD, se zvláštní spisová dokumentace založená dle ustanovení § 55 odst. 2 ZSPOD označí dle doporučení v materiálu MPSV, který tvoří přílohu tohoto metodického čtoporučení, tedy například Om 32/2022 – O1 (číslo spisu

Om, O (opatrovnictví)/POR (poručenství), pořadové číslo zvláštní spisové dokumentace založené v rámci spisu Om.

Zvláštní spisová dokumentace je následně vedena po dobu, dokud trvá jmenování opatrovníkem nebo poručníkem dítěte. MHMP doporučuje, aby po ukončení řízení byla zvláštní spisová dokumentace uzavřena. Pokud ale souběžně probíhá poskytování sociálně-právní ochrany dítěte nebo jiné související řízení, uzavřená zvláštní spisová dokumentace se ponechá jako příloha spisové dokumentace Om.

Obsah zvláštní spisové dokumentace

Obsah spisové dokumentace dle ustanovení § 55 odst. 1 ZSPOD je stanoven zákonem a dále také Směrnicí. Směrnice však nebyla novelizována a nepředpokládá tak existenci zvláštní spisové dokumentace dle nového znění ustanovení § 55 odst. 2 ZSPOD po 1. 1. 2022. Záležitost toho, co bude obsahem zvláštní spisové dokumentace, tak bude vycházet zejména z toho, o jaký druh opatrovnictví nebo poručenství se jedná:

1. kolizní opatrovnictví dle ustanovení § 892 odst. 3 a 943 a násl. OZ;
2. opatrovnictví pro správu jmění dítěte dle ustanovení § 905 a 948 a násl. OZ;
3. poručenství dle ustanovení § 930 odst. 3 a násl. ustanovení OZ;
4. opatrovnictví v trestním řízení dle § 45 trestního řádu;
5. opatrovnictví ve správním řízení dle ustanovení § správního řádu.

Ad 1) je předmětem vedené zvláštní spisové dokumentace soukromoprávní zastoupení dítěte v soudním řízení (blíže jsou uvedeny jednotlivé typy řízení v přílohovém materiálu MPSV). Zde OSPOD postupuje dle ustanovení § 943 a násl. OZ a k tomu určených procesních předpisů.

Obsahem spisové dokumentace tak budou písemnosti zasláné soudem ve věci vedeného řízení, stanoviska účastníků řízení získaná před zahájením řízení nebo během řízení dle ustanovení § 946 OZ, záznamy o komunikaci se zastupovaným dítětem za účelem předání informací o řízení a zjištění názoru zastupovaného dítěte dle § 8 ZSPOD a další písemnosti podstatné pro řízení.

Obsahem spisové dokumentace pak není zpráva pro soud sepsaná na základě žádosti soudu dle ustanovení § 51 odst. 5 písm. a) bod 1. ZSPOD, jelikož takovou zprávu poskytuje dle rozsudku Městského soudu v Praze, č.j 5 A 57/2018, OSPOD v pozici orgánu veřejné moci, tedy nezávisle na jmenování do role kolizního opatrovníka. Tato zpráva může být ve spise založena v kopii získané ze soudního spisu, pokud má zpráva pro výkon opatrovnictví význam.

Pokud OSPOD vykonává sociálně-právní ochranu ochranu a v rámci ní podá soudu návrh v souladu s návrhovým oprávněním v ustanovení § 14 odst. 1 ZSPOD, vystupuje v řízení v procesní roli návrhatele, nemůže být jmenován opatrovníkem, tudíž se takového řízení netýká ustanovení § 55 odst. 2 ZSPOD a veškeré písemnosti jsou vedeny ve spisové dokumentaci dle ustanovení § 55 odst. 1 ZSPOD.

Ad 2) je předmětem opatrovnictví správa jmění dítěte, obsahem zvláštní spisové dokumentace je tak výhradně dokumentace spojená se správou jmění nebo majetku dítěte a kontrolou správy jmění ze strany soudu.

Ad 3) je předmětem vedené zvláštní spisové dokumentace výkon poručenství na základě jmenování soudem dle ustanovení § 930 odst. 3 OZ, obsahem zvláštní spisové dokumentace jsou pak následující dokumenty: zápisy, záznamy a další listiny dokladující rozhodnutí poručníka v běžných záležitostech (§ 928 odst. 2 OZ), dokumentaci z řízení soudu o schválení rozhodnutí poručníka v nikoliv běžných záležitostech (§ 934 odst. 1 OZ), pravidelné zprávy soudu o osobě dítěte, jeho vývoji a správě jmění (§ 933 odst. 3 a 934 odst. 2 OZ), závěrečnou zprávu o výkonu poručníka v případě skončení výkonu funkce (§ 938 odst. 1 OZ), případně další důležité listiny dokladující výkon poručenství.

Ad 4) je předmětem zastupování dítěte jako zvlášť zranitelné osoby v trestním řízení na základě jmenování státním zástupcem (v přípravném řízení) nebo soudem (v přípravném řízení nebo v řízení před soudem). Obsahem zvláštní spisové dokumentace je pak dokumentace k trestnímu řízení, k využití práv zvlášť zranitelné oběti a dle zákona o obětech trestných činů a další relevantní dokumentace spojená se zastupováním práv dítěte ve vedeném trestním řízení.

V praxi již dochází často k jmenování opatrovníka pro tento druh činnosti z řad advokátů, k tomuto důvodu opatrovnictví by tedy mělo docházet spíše výjimečně.

Ad 5) je předmětem zastoupení dítěte ve vedeném správním řízení, jehož je procesně nezpůsobilým účastníkem. Obsahem zvláštní spisové dokumentace je tak procesní dokumentace týkající se vedeného správního řízení a záznamy o informování dítěte o řízení a stanovisko dítěte dle ustanovení § 8 ZSPOD.

Nahlížení do zvláštní spisové dokumentace

Pro nahlížení do zvláštní spisové dokumentace dle ustanovení § 55 odst. 2 ZSPOD neplatí ze zákona pravidla o nahlížení do spisové dokumentace uvedená v ustanovení § 55 odst. 6 ZSPOD. Nahlížení do této spisové dokumentace je tak oprávněno pouze procesně k tomu způsobilé dítě v případech, které jsou uvedeny v přílohovém materiálu MPSV.

Zvláštní spisová dokumentace podléhá nahlížení pracovníky nadřízeného správního orgánu (MHMP) v souvislosti s výkonem kontroly a při vyřizování individuálních stížností.

Vedení rejstříku opatrovnictví

Z nové právní úpravy nevyplývá přímá povinnost vést rejstřík evidující případy, ve kterých byl OSPOD jmenován opatrovníkem. Pokud se OSPOD rozhodne vytvořit a vést rejstřík pro účely vlastní evidence, není takový čůkon legislativně ani vyloučen.

Povinnost sdělit advokátovi v roli opatrovníka na jeho žádost informace podstatné pro výkon opatrovnictví

Povinnost sdělit advokátovi, který byl soudem jmenován opatrovníkem, na jeho žádost informace podstatné pro výkon opatrovnictví, je nově uložena ustanovením § 51 odst. 4 písm. f) ZSPOD. Jelikož informace o vedení řízení a jmenování advokáta do role opatrovníka dítěte nemusí být OSPOD z jeho úřední činnosti známa, podá informace k žádosti advokáta v případě, kdy advokát zároveň doloží své jmenování opatrovníkem. Žádost a zpráva s informacemi jsou obsahem spisové dokumentace vedené podle ustanovení § 55 odst. 1 ZSPOD. Pokud OSPOD do té doby případ neřešil a rodina mu není známa, sdělí advokátovi tuto skutečnost, ale advokátem zaslané informace o rodině vyhodnotí z hlediska důvodnosti poskytování sociálně-právní ochrany v budoucnu.

Příloha:

Materiál MPSV „*Vedení zvláštní spisové dokumentace (§ 55 odst. 2 novelizovaného zákona o SPOD)*“